

BB45: Wandeling 'Bezuidenhout in verzet 1940-1945'

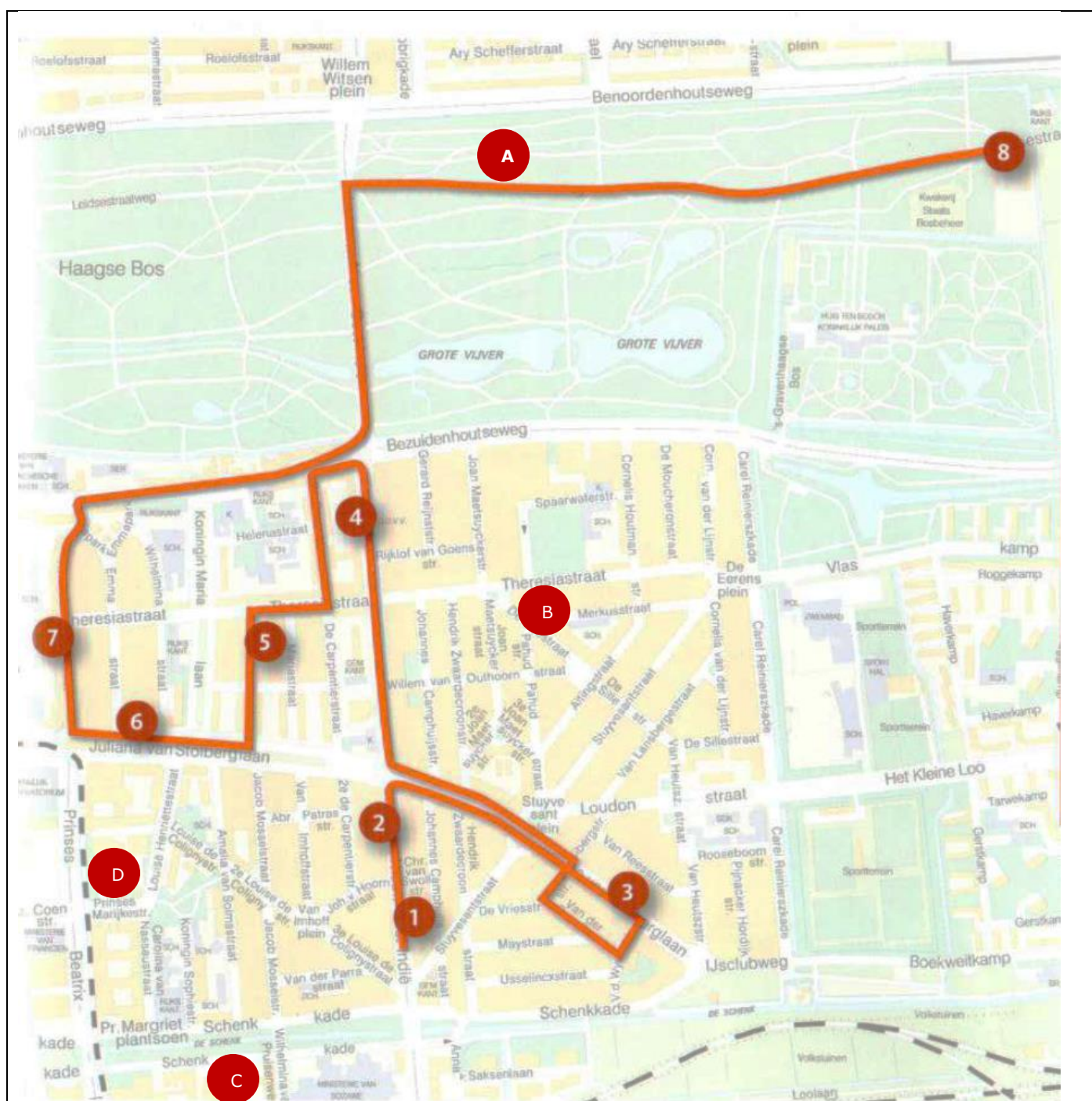
Wijkberaad Bezuidenhout, bewerking Stichting 3 maart '45, februari 2018

BOMBARDEMENT
BEZUIDENHOUT '45

Inleiding

Bezuidenhout was tijdens de Tweede Wereldoorlog decor van verzetsactiviteiten. Het was zowel onderkomen als werkterrein van personen die actief verzet pleegden tegen de bezetter. Dit gebeurde over het algemeen in het diepste geheim, want niemand hing een bordje aan zijn deur met 'verzet' erop. Toch is het gelukt een aantal van die adressen te traceren. Nader: in 2018 zijn extra punten aan de route toegevoegd, in letters aangeduid.

Kaart: Wandelroute 'Bezuidenhout in verzet'

=====

Bron: Victor Laurentius, in: Wijkberaad Bezuidenhout (2011), Bezuidenhout een levendige wijk in wandelingen, pagina 16-21.

1. Laan van Nieuw Oost-Indië 240

Dit huis fungeerde als aanloopadres van de knokploeg van Wim Hanegraaf, een van de drie knokploegen die in 1944 in Den Haag actief was. Zijn knokploeg beroofde in de zomer van 1944 het distributiekantoor in Doorn en het bijpostkantoor in de Haagse Appelstraat. De Duitse politie kwam ze op het spoor en deed op 12 oktober 1944 een inval op nummer 240. Ze troffen er telefoonlijsten aan en belden de nummers een voor een met het verzoek om langs te komen. Achter elkaar liepen de argeloze verzetsmensen in de fuik; ze belden aan, werden binnengelaten en direct ingerekend. Aan het eind van de dag stond de teller op 53; het Haagse verzet was een zware slag toegebracht. De meeste van de gearresteerde personen zijn op 28 oktober 1944 op de Waalsdorpervlakte gefusilleerd.

Willem Hanegraaf (1921-1944)¹

Laan van NOI vanaf Schenkkade met rechts nummer 240 (1940)²

2. Laan van Nieuw Oost-Indië 203

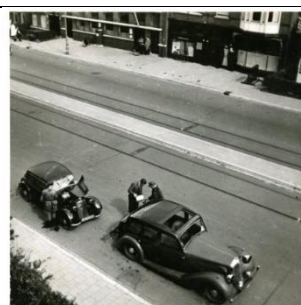
Op dit adres woonde de heer A.W.G. Koppejan. Hij was amateurfotograaf en in augustus 1944 lukte het hem via een oude schoolvriend vijf filmrolletjes te bemachtigen. Filmrolletjes waren een schaars goed in de oorlog. Op dinsdag 5 september 1944, 'Dolle Dinsdag', begon Koppejan in het geheim kiekjes te maken van de paniekerige uittocht van 'foute' Nederlanders en Duitse militairen. Zij sloegen op de vlucht vanwege de valse geruchten over een snelle geallieerde opmars. Tevens legde Koppejan vanuit het balkon van zijn huis een razzia vast. Stiekem foto's maken van Duitsers werd gezien als spionage en was derhalve levensgevaarlijk.

Laan van NOI, tussen Van Hoornstraat en Stolberglaan (1910)³

'Dolle dinsdag' op de Laan van NOI (1945)⁴

Duitsers vorderen benzine op de Laan van NOI tijdens 'Dolle Dinsdag' (t.o. postkantoor) (1944)⁵

3. Juliana van Stolberglaan 392

Het woonadres van Sieg Vaz Dias, geboren op 1 juni 1904 in Amsterdam. Sieg Vaz Dias was voor de oorlog als journalist en persfotograaf verbonden aan De Telegraaf. Tijdens de mobilisatie in 1939 was hij verbonden aan de inlichtingensectie van de Generale Staf van het Nederlandse leger. Na de capitulatie spoorde hij voor het Rode Kruis vermiste militairen op en won daarbij informatie in die voor het verzet van belang was. Al voor de oorlog had hij

contact met de socialist Frans Goedhart, tijdens de bezetting beter bekend onder de schuilnaam Pieter 't Hoen. Samen met Goedhart was Vaz Dias een van de redacteurs van de illegale krant Het Parool. Vanaf 1941 assisteerde Vaz Dias de Nederland opperende geheim agenten Aart Alblas, Peter Tazelaar en Willem van der Reijden. Op 30 juni 1942 werd Vaz Dias in Frankrijk gearresteerd door het Duitse leger, waarna hij werd overgebracht naar het Oranjestad te Den Haag. Hij wilde via Frankrijk naar Engeland wilde uitwijken, maar zijn vluchtlijn was gefiltreerd door Duitse militairen. Hij werd ter dood veroordeeld en op 29 juli 1943 gefusilleerd op de Leusderheide te Amersfoort.

Juliana van Stolberglaan ter hoogte van nr. 392, gezien richting Stuyvesantplein (1931)⁶

Juliana van Stolberglaan, tussen Sibergstraat en Schenkade (1930)⁷

Frans Goedhart (1904-1990), stichter van de illegale krant Het Parool⁸

4. Laan van Nieuw Oost-Indië 3

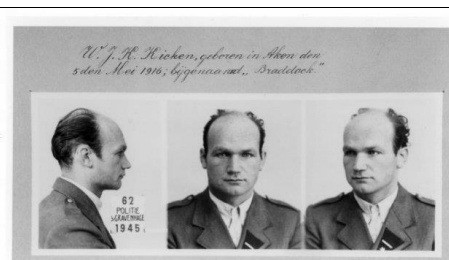
Een plaqueette aangebracht op de buitenmuur herinnert aan een gruwelijke gebeurtenis: op 12 december 1944 werd de Duitse admiraalszoon Helmut Güse (geboren 31 oktober 1924 te Berlijn) door het verzet doodgeschoten voor de woning van dr. Slotboom (Laan van NOI 13). Leider van de knokploeg die verantwoordelijk was voor de aanslag is de heer W.J.K. Kicken, alias 'Majoor Braddock'. Als represaille werden voor huisnummer 7 drie dagen later 12 Nederlanders gefusilleerd. Omwonenden – onder wie de latere cineast Paul Verhoeven, woonachtend op de Gerard van Reijnststraat 7 – werden gedwongen langs de ontzielde lichamen te lopen. De huizen 5 en 7 werden in brand gestoken.

Laan van NOI en 'monument' voor gefusilleerden op 15 december 1944 (1946)⁹

Onthulling van een gedenksteen door de heer van Wanrooy, broer van een van de slachtoffers (1948)¹⁰

W.J.K. Kicken, alias 'Majoor Braddock', leider van de verantwoordelijke knokploeg van de aanslag (1945)¹¹

5. Paulinastraat

Dit adres was het woonhuis van de familie Hoogervorst (huis is weggebombardeerd op 3 maart 1945). Grenzend aan de H. Hartschool en de katholieke kerk O.L.V. van Goede Raad, bleek dit adres een geschikt onderkomen voor een ongewone logé: in de zomer van 1941 gaf de familie enige tijd onderdak aan geheim agent Aart Alblas (geboren 20 september 1918 te Dordrecht), alias 'Klaas de Jong'. Alblas werkte voor de Britse inlichtingendienst MI6 en had als opdracht de Britten met behulp van zendapparatuur van informatie te voorzien over de

situatie in bezet Nederland. De antenne van zijn zender bevestigde hij aan de aangrenzende kerktoren. De Duitsers wisten hem echter uit te peilen, met een speciale peilwagen, en deden op 28 augustus 1941 een inval. Alblas wist te ontsnappen. Gré, dochter van de familie Hoogervorst, fietste onder de ogen van de Duitse militairen de Paulinastraat uit met de zender in een koffertje op haar bagagedrager. Via de verzetsgroep Het Parool kreeg Aart Alblas een nieuw dak boven zijn hoofd in de Laan van Poot 214 in Den Haag bij de familie Hueting. Daar werd Alblas op 16 juli 1942 alsnog gearresteerd. Op 6 september 1944 werd hij in Konzentrationslager Mauthausen om het leven gebracht.

Paulinastraat met O.L.V. van Goede Raadkerk en H. Hartschool (1939)¹²

Verzetsagent Aart Alblas (1944)¹³

6. Emmastraat 168

Op 24 november 1941 belde geheimagent Peter Tazelaar aan op de Emmastraat 168 (huis is weggebombardeerd op 3 maart 1945). Het was het woonhuis van kapitein der Generale Staf P.M.H. Tielens (geboren op 15 februari 1894 te Den Haag). Koningin Wilhelmina had Tazelaar in London opdracht gegeven om Tielens te verzoeken naar Engeland te komen om plaats te nemen in het kabinet in ballingschap. In de nacht van 22 op 23 november 1941 was Tazelaar in het diepste geheim door een Britse Motor Gun Boat afgezet op het Scheveningse strand, gekleed in smoking. De volgende dag ging hij rond het middaguur naar Emmastraat 168. Na zijn identiteit bekend te hebben gemaakt, toonde Tazelaar een microfiche aan Tielens. Daarop stond sterk verkleind een boodschap van de koningin: "Wij achten Uwe overkomst naar Londen gewenscht. Wilhelmina." Tielens weigerde echter mee te gaan. Hij had zijn erewoord aan het Duitse leger gegeven dat hij niet in strijd met de belangen van de bezetter zou handelen.

Emmastraat gezien vanaf J. van Stolberglaan naar Emmapark, in prentkaart (1930)¹⁴

Portret van kapitein van de Generale Staf P.M.H. Tielens die een bordje met kampnummer 30727 vasthoudt (ca. 1945)¹⁵

7. Derde van den Boschstraat 3

Dit huis stond in de straat die lag in het verlengde van de Theresiastraat gerekend vanaf de Adelheidstraat (huis is weggebombardeerd op 3 maart 1945). Aan deze straat lag onder meer de Gemeentelijke HBS en The English Church. Op nummer 2 was een kantoor gevestigd van de NSB, de Nationaal Socialistische Beweging. Aan de overkant, op huisnummer 3 woonde het echtpaar A.J.L. (Albert Johan Leonard) van Beeck Calkoen¹⁶. Hun huis werd tijdens de oorlog als schuiladres gebruikt door een Haagse verzetsgroep onder leiding van Rutger Webb. Op 24 augustus 1944 pleegde de groep een geslaagde overval op het distributiekantoor in de Copernicusstraat, maar een 16-jarig meisje, dat lid was van een NSDAP-organisatie, volgde de overvallers na afloop naar hun verzamelplek in de Derde van den Boschstraat. Zij waarschuwde vervolgens de politie, met de arrestatie van enkele verzetsmensen tot gevolg. Rutger Webb werd op 5 september 1944 gefusilleerd in kamp Vugt, de andere leden van de groep zaten gevangen in de Scheveningse gevangenis 'Oranjestad' en zijn op 6 september 1944 vrijgelaten.

NSB-huis aan Derde van den Boschstraat 2 (1942)¹⁷

Huizen aan de oneven kant van de Derde van den Boschstraat zijn verwoest bij bombardement van 3 maart 1945 (1945)¹⁸

Rutger John Felix Webb (1944)¹⁹

8. Château Bleu, Haagse Bos

Gelegen in het Haagse Bosch aan de Leidsestraatweg en grenzend aan de paleistuin van Paleis Huis ten Bosch, lag hier café-restaurant-hotel Château Bleu. Voor de oorlog was het een bescheiden uitspanning, maar in 1938 verbouwde de Haagse cineast Henk Alsem (1902-1953) het tot een spookjesachtige uitgaansgelegenheid. Hij liet een inpandige vijver aanleggen waar een gondel in dreef en buiten op het gazon parkeerde hij als reclamestunt een vliegtuigje. Hoewel Henk Alsem tijdens de bezetting aan het hoofd stond van een verzetsgroepje, het Korps Karel Doorman, kreeg Château Bleu een slechte naam omdat het zo geliefd was bij de Duitse officieren. Om die reden kwam geheim agent Peter Tazelaar er regelmatig in de winter van 1941-1942. Dronken Duitse officieren waren loslippig en in het hol van de leeuw verwachtten ze geen spion. In 1944 werd het gebouw gesloopt in verband met de aanleg van de Duitse versterkingen rond de Atlantikwall. Eind jaren zestig is op deze plek een serviceflat gebouwd met de naam 'Château Bleu'.

Café-restaurant-hotel Château Bleu (1942)²⁰

Vliegtuig geparkeerd bij Chateau Bleu was reclamestunt (1939)²¹

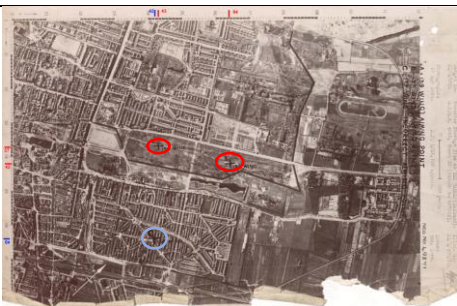
Henk Alsem (filmer) praat met Charlie Chaplin in Batavia, Nederlands-Indië (1931)²²

EXTRA

A. Haagse Bos en V2-raketten

Tijdens de Tweede Wereldoorlog was een deel van de bomen van het Haagse Bos, achter de Atlantikwalllinie, blijven staan. Dit stuk rond de Leidsestraatweg vormde een ideale schuilplek voor het Duitse leger voor de lancering van V2-raketten naar Londen. De geallieerden probeerden op alle mogelijke manieren de lanceringen te verhinderen²³. Met grote regelmaat werden aanvoerroutes, opslagplaatsen en lanceerinstallaties gebombardeerd. In Den Haag kreeg het Britse leger bij het lokaliseren van de lanceerinstallaties hulp van de verzetsgroep G. De spil van deze ploeg was Vera van der Kooi. Zij was ook degene die de coördinaten van de V2-raketinstallaties in het Haagse Bos aangaf, dat aanleiding was voor het bombardement op 3 maart 1945. Vera ziet vanuit haar raam hoe de golven bommenwerpers boven Den Haag aankomen. Meer dan 50 jaar later vertelt ze²⁴: "Ik had de coördinaten van de lanceerplaatsen in het Haagse Bos doorgegeven en ik zag de bommenwerpers aankomen. Godverdomme... Ze slaan af, ze gaan richting Bezuidenhout, ze bombarderen verkeerd. Oh God, al die mensen...".

De coördinaten die Vera had doorgegeven klopten wel. In het Haagse Bos werden vele V2's afgevuurd. Maar de x- en y-coördinaten werden op het vliegveld per ongeluk verwisseld, waarbij de te bombarderen plek midden in het Bezuidenhout kwam te liggen. Enkele Nederlandse piloten wezen hun Britse collega's daarop, maar dit werd afgewimpeld met de opmerking dat de huizen ontruimd waren. De wijk werd immers al geregeld gebombardeerd. De gevolgen van deze vergissing in het bombardement op 3 maart 1945 waren catastrofaal voor Bezuidenhout. De schade was enorm, ook omdat het Britse leger had besloten het bombardement met ruim vijftig middelzware bommenwerpers met 67 ton aan brisantbommen uit te voeren, in plaats van met jachttoestellen met raketten die veel nauwkeuriger konden opereren²⁵. Vera Kooi is na een tip op 4 maart ondergedoken tot de bevrijding.

Satellietfoto van Bezuidenhout met in Haagse Bos in rood de aangegeven coördinaten van de locatie van de V2-raketinstallatie en in blauw het foutieve punt in de wijk (1945, RAF-kaart bewerkt)²⁶

Britse Mitchell bommenwerpers bewapend met Brisant bommen werden ingezet bij het bombardement op Den Haag (1945)²⁷

Bezuidenhout in 1946 (Aviodrome)²⁸

B. Theresiastraat 223

Op dit adres aan de Theresiastraat 223 woonde geheim agent Peter Tazelaar zelf na de oorlog in korte tijd tot circa 1950. In de Tweede Wereldoorlog was Tazelaar's opdracht om voor Koningin Wilhelmina en de Britse militaire inlichtingendienst MI6 in contact te treden met verzetslieden in bezet gebied. Dat gebeurde in het kader van 'Contact Holland' (officieus: 'The Mews'), een organisatie van Erik Hazelhoff Roelfzema (alias 'Soldaat van Oranje'). In de periode september 1941 tot mei 1942 werden geheimagenten afgezet op dan wel opgepikt van de Nederlandse kust, onder wie Peter Tazelaar als eerste. Na het uitvoeren van zijn opdracht keerde hij via België en Frankrijk terug naar Engeland. Tazelaar werd, behalve als

Ridder 4de klasse der Militaire Willemsorde, onderscheiden met de Bronzen Leeuw, het Onderscheidingsteken voor Langdurige Dienst als officier, het Oorlogsherinneringskruis, het Verzetsherdenkingskruis en de Britse King's Medal for Courage in the Cause of Freedom. Zijn handelen en die van Erik Hazelhoff gedurende de Tweede Wereldoorlog was, onder andere, aanleiding voor schrijver Ian Fleming, het personage James Bond te creëren.

Peter Tazelaar met Rie Stokvis en Erik Hazelhoff Roelfzema (alias 'Soldaat van Oranje') in Breda op 2 mei 1945²⁹

Peter Tazelaar (omcirkeld) wacht als Adjutant van Koningin Wilhelmina aan de vliegtuigtrap van de Douglas DC-3 (Dakota) op vliegveld Gilze-Rijen op 2 mei 1945³⁰

Theresiastraat 223 is een van deze verdwenen huizen naast de Bibliotheek Haagse Hout (ca. 1930)³¹

C. Wilhelmina van Pruisenstraat

In deze straat woonde verzetsstrijder Jan van den Ende (1922-2008), samen met zijn zusje Joke en ouders, vlak bij de Prins Bernardschool. Jan trok samen met Henk Bennink (!922), Henk Kortekaas (1923-2005) en Dick Eijsbertse (1926) ieder weekend erop uit om in de omgeving van Den Haag spannende soorten vogels te spotten. De Tweede Wereldoorlog is in volle gang en hun vogelavonturen gaan gepaard met mitrailleurgeschut, een opstomende Armada en een niet ontziende bezetter. Deze avonturen zijn opgetekend in het dagboek 'Geheime vogeldagboek 1940-1945', nauwgezet genoteerd door de twintigjarige Kortekaas. Tijdens de oorlog is Jan van den Ende ook actief in het verzet. In 1944 worden Jan en Dick opgepakt door de Gestapo voor vermeende brandstichting, iets wat ze niet gedaan hadden. Ze worden verraden door de Duitse moeder van een vriendinnetje van Dick. Drie weken lang wordt Dick opgesloten in het Oranjehotel. Jan is een 'zware verdachte' en via Kamp Vught wordt hij naar Sachsenhausen in Duitsland getransporteerd. Eind april 1945 bevrijden het Russische leger het kamp en komt Jan via Brussel terug naar huis. Hij is dan 22 jaar en weegt 35 kg. Bij terugkomst zag Jan dat zijn ouderlijk huis er niet meer is door het bombardement op Bezuidenhout. Tot zijn vreugde hoorde Jan van zijn vriend Henk Kortekaas dat zijn ouders en zus nog in leven zijn.

Wilhelmina van Pruisenstraat vanaf Schenkade in 1928³²

Jan van den Ende met een egel voor zijn huis (1939)³³

Verwoeste huizen naast de lagere school Prins Bernardschool (1945)³⁴

D. Eerste van den Boschstraat 30

In dit huis aan de 1^e van den Boschstraat 30 woonde verzetsstrijdster Threes Mulder en Wouter Barendse (huis is weggebombardeerd op 3 maart 1945). Threes, Theresia Wilhelmina Mulder, geboren op 26 december 1925 in Bethlehemziekenhuis, was dochter van Fred en Mien Mulder en zus van tien jaar jongere Wil. Threes is eind 1944 in het verzet gekomen door haar buurjongen Wouter Barendse. De familie Barendse woonde destijds in hetzelfde huis als Threes. Doordat ze in het bezit was van een fiets, vanwege een fietsverklaring voor haar werk bij 'het bureau afvoer burgerbevolking', was ze als koerierster actief in de verzetsgroep van 'Nico' - schuilnaam van Bram de Jong – van de 2e Compagnie van de Binnenlandse Strijdkrachten te Den Haag. Naast illegale kranten 'het Parool' en communicatieberichten bracht ze ook wapens rond. Enkele dagen voor 3 maart redde ze in Bezuidenhout een verzetskoerier die gewond raakte door een granaatsplinter van eerdere bommen op de wijk. De gewonde bracht ze per fiets naar het Westeinde ziekenhuis en had daarbij ook het verzetsbericht van hem overgenomen.

De sigarenmagazijn van de familie Mulder aan de Eerste van den Boschstraat 30³⁵

Threes Mulder (1925-2013)

Threes Mulder (zittend rechts naast bloemstuk) bij de Tweede Compagnie van de Binnenlandse Strijdkrachten (ca 1945)³⁶

Meer informatie:

Verhalen over 'Bezuidenhout in verzet' zijn te lezen in boeken, te leen bij de Haagse bibliotheken.

- Downing, Taylor en Piet Dal (2013), *Spionnen in de lucht*, Amersfoort: BBNC Uitgevers.
- Gruythuisen, M., Madelon de Keizer, Rob Kramer (1993), *Het Parool Vrij Onverveerd, 1940-1945*, Amsterdam: Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie.
- Keizer, Madelon de (1991), *Het Parool 1940-1945 Verzetsblad in Oorlogstijd*, Amsterdam: Cramwinckel.
- Keizer, Madelon de (2012), *Frans Goedhart*, Amsterdam: Bakker.
- Kortekaas, Henk en Hans Peeters (2014), *Geheim vogeldagboek 1940-1945*, Delft: Stichting Geheim Vogeldagboek.
- Laurentius, Victor (2009), *De grote Tazelaar*, Den Haag: Stichting Peter Tazelaar.
- Mertens, Wim (2014), *De tweede compagnie*, Rotterdam: bestselleraan-zee.nl.

Bronvermelding foto's:

¹ Erebegraafplaats Bloemendaal: https://www.eerebegraafplaatsbloemendaal.eu/Dbase/Biografie_H/Willem_HANEGRAAF.html

² Haagse Beeldbank, rechten van H.A.W. Douwes:

http://www.haagsebeeldbank.nl/beeldbank/indeling/detail/form/advanced/start/41?q_searchfield=laan+van+nieuw+oost+indie&f_straat_facet%5B0%5D=Laan+van+Nieuw+Oost-Indi%C3%AB&f_year_facet%5B0%5D=%5B1940+TO+1949%5D

³ Bezuidenhout.nl: <https://bezuidenhout.nl/geheugen/laan-nieuw-oost-indie/>

⁴ Haagse Beeldbank, rechten bij Nederlands Fotomuseum:

http://www.haagsebeeldbank.nl/beeldbank/indeling/detail/form/advanced/start/16?q_searchfield=laan+van+nieuw+oost+indie&f_straat_facet%5B0%5D=Laan+van+Nieuw+Oost-Indi%C3%AB&f_year_facet%5B0%5D=%5B1940+TO+1949%5D

⁵ Haagse Beeldbank, rechten bij Nederlands Fotomuseum:

http://www.haagsebeeldbank.nl/beeldbank/indeling/detail/form/advanced/start/14?q_searchfield=koppejan&f_year_facet%5B0%5D=%5B1940+TO+1949%5D

⁶ Haagse Beeldbank, rechten bij Spaarnestad Fotoarchief (rechtenvrij):

http://www.haagsebeeldbank.nl/beeldbank/indeling/detail/form/advanced?q_searchfield=juliana+van+stolberglaan+392 +
http://www.haagsebeeldbank.nl/beeldbank/indeling/detail/form/advanced/start/10?q_searchfield=juliana+van+stolberglaan&f_year_facet%5B0%5D=%5B1930+TO+1939%5D

⁷ Haagse Beeldbank:

http://www.haagsebeeldbank.nl/beeldbank/indeling/detail/form/advanced/start/17?q_searchfield=juliana+van+stolberglaan&f_year_facet%5B0%5D=%5B1930+TO+1939%5D

⁸ Socialhistory: <https://socialhistory.org/bwsa/biografie/goedhart>

⁹ Haagse Beeldbank, rechten bij WJ. van der Pool:

http://www.haagsebeeldbank.nl/beeldbank/indeling/detail/form/advanced/start/1?q_searchfield=laan+van+nieuw+3&f_year_facet%5B0%5D=%5B1940+TO+1949%5D

¹⁰ Haagse Beeldbank, rechten bij Fotopersbureau van den Heuvel:

http://www.haagsebeeldbank.nl/beeldbank/indeling/detail/form/advanced/start/13?q_searchfield=laan+van+nieuw+3&f_year_facet%5B0%5D=%5B1940+TO+1949%5D

¹¹ BB45.nl en Haagse Beeldbank: <http://www.bb45.nl/route/boodschappen-op-de-bon> (tekst) +

http://www.haagsebeeldbank.nl/beeldbank/indeling/detail/form/advanced?q_searchfield=kicken (foto)

¹² Haagse Beeldbank, rechten bij H. Lamme:

http://www.haagsebeeldbank.nl/beeldbank/indeling/detail/form/advanced/start/1?q_searchfield=paulinastraat&f_year_facet%5B0%5D=%5B1930+TO+1939%5D

¹³ Go2war2: <http://www.go2war2.nl/artikel/1066/Gerard-Hueting-herinneringen-aan-Aart-Alblas.htm>

¹⁴ Haagse Beeldbank, rechten bij Klitzsch & Co., Artur, Den Haag, nr. 190:

http://www.haagsebeeldbank.nl/beeldbank/indeling/detail/form/advanced/start/37?q_searchfield=emmastraat&f_year_facet%5B0%5D=%5B1930+TO+1939%5D

¹⁵ NIOD:

https://www.oorlogsbronnen.nl/zoekresultaat?n_o_m=sq&query=P.M.H.+Tielens+&pageSize=20&op=%E2%9D%AF&form_build_id=form-RMyCxg9TOq-Phr2C6gffZ_-xxNNT9U07CLEK_7kkug&form_id=netwerk_oorlogsbronnen_zoek

¹⁶ Meer over de heer A.J.L. van Beeck Calkoen: http://www.dbnl.org/tekst/_jaa003195001_01/_jaa003195001_01_0008.php

¹⁷ Haagse Beeldbank:

http://www.haagsebeeldbank.nl/beeldbank/indeling/detail/form/advanced/start/26?q_searchfield=boschstraat&f_straat_facet%5B0%5D=3e+Van+den+Boschstraat

¹⁸ Haagse Beeldbank, rechten van C.P.A. Kanters:

http://www.haagsebeeldbank.nl/beeldbank/indeling/detail/form/advanced/start/16?q_searchfield=boschstraat&f_straat_facet%5B0%5D=3e+Van+den+Boschstraat&f_year_facet%5B0%5D=%5B1940+TO+1949%5D

¹⁹ Nationaal Monument Kamp Vught: <http://www.nmkampvught.nl/biografieen/webb-rutger-john-felix/>

²⁰ Haagse Beeldbank:

http://www.haagsebeeldbank.nl/beeldbank/indeling/detail/form/advanced/start/12?q_searchfield=chateau+bleu

²¹ Haagse Beeldbank, rechten bij H.A.W. Douwes:

http://www.haagsebeeldbank.nl/beeldbank/indeling/detail/form/advanced/start/25?q_searchfield=chateau+bleu

²² Wikipedia: https://nl.wikipedia.org/wiki/Henk_Alsema

²³ Nationaal Comité 4en5mei, Monument voor het Bezuidenhoutkwartier:

https://www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten/monumenten_zoeken/oorlogsmonument/345/den-haag,-%27monument-voor-het-bezuidenhoutkwartier%27

²⁴ Citaat Vera Kooi in: Haags Historisch Museum (2010), 'Achtergrondinformatie Berssenbrugge':

https://www.haagshistorischmuseum.nl/images/2010-11/achtergrondinformatie_berssenbrugge.pdf

²⁵ 75jaarvrijheid.nl: <https://www.75jaarvrijheid.nl/2128913-3-maart-1945-bommen-voor-de-v2-verwoesten-het-bezuidenhout#!>

²⁶ Geschiedenis van Den Haag, Bombardement op Bezuidenhout, deel 3 Het bombardement van 3 maart 1945:

https://anemaa.home.xs4all.nl/ges/onderwerpen/bombardement_bezuidenhout_3_bombardement.htm

²⁷ BB45.nl, het bombardement: <http://www.bb45.nl/het-bombardement>

²⁸ BB45.nl, het bombardement: <http://www.bb45.nl/het-bombardement>

²⁹ Wikipedia: https://nl.wikipedia.org/wiki/Peter_Tazelaar

³⁰ Boekje-Pienter.nl: <http://www.boekje-pienter.nl/html/leeswijzer-d.htm#degrotetazelaar>

³¹ Haagse Beeldbank:

http://www.haagsebeeldbank.nl/beeldbank/indeling/detail/form/advanced/start/10?q_searchfield=theresiastraat&f_year_facet%5B0%5D=%5B1930+TO+1939%5D

³² Haagse Beeldbank: prentbriefkaart:

http://www.haagsebeeldbank.nl/beeldbank/indeling/detail/form/advanced?q_searchfield=wilhelmina+van+pruisenstraat&f_year_facet%5B0%5D=%5B1920+TO+1929%5D

³³ Foto uit privécollectie familie Van den Ende.

³⁴ Haagse Beeldbank: alleen die school overleefde het bombardement van 3 maart 1945., foto van Daniël Beeuwkes, 3-3-1945:

http://www.haagsebeeldbank.nl/beeldbank/indeling/detail/form/advanced/start/2?q_searchfield=wilhelmina+van+pruisenstraat

³⁵ BB45.nl: <http://www.bb45.nl/route/statig-bezuidenhout>

³⁶ Foto op voorkant boek Wim Mertens (2014), De Tweede Compagnie.